

ENSAMHET

Ett möbelprojekt utfört av Lisette Bramsell och Emma Winéus

Magisterexamen i Inredningsarkitektur och Möbeldesign, Konstfack 2007.

FÖRORD

Vårt examensarbete handlar om ett av vår tids största samhällsproblem; den ofrivilliga ensamheten.

Ämnet är för oss intressant och spännande och vi fann i arbetets början att det är väldigt aktuellt och behandlas ofta i dagspress, tv-debatter, film, teateruppsättningar osv. Ensamhet är något som alla kan relatera till. De flesta har upplevt ofrivillig ensamhet under en kortare eller längre period i sitt liv.

Rent konkret har vi valt att formge möbler som kommenterar detta samhällsproblem. Vårt mål har inte varit att rita möbler som kan vara en lösning på problemet, utan att uppmärksamma att det är så många som känner sig ensamma idag.

SAMMANFATTNING

Vi har i vårt examensarbete valt att designa möbler utifrån ämnet ensamhet. Möbler som i sitt formspråk uppmanar människor till att ta kontakt eller bara i sin utformning utstrålar styrkan i ett materialmöte eller en teknik där två svaga länkar tillsammans blir starka. Vi kände tidigt att vi inte kunde lösa problematiken ensamhet men det var viktigt för oss att belysa att det faktiskt är ett samhällsproblem idag.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Förord

Sammanfattning

Innehållsförteckning

Inledning

Bakgrund

Syfte

Problemformulering

Metod

Research

Artiklar

Bingo

Tensta

Vi söker på nätet

Film/ teater

Skissarbete

Vi diskuterar och reflekterar

Vi börjar skissa i modell

Genomförande

Resultat

Pallen med rep

Pallen med två ben

Bordet

Lampan

Bänken

Fåtöljen

Diskussion

Slutord

INLEDNING

I vårt examensarbete har vi valt att utgå från ett samhällsrelaterat ämne, ensamhet, när vi formgivit våra möbler. Vi tycker att det har varit givande för designprocessen att arbeta med ett sådant aktuellt och relevant tema.

Vi vill skapa möbler som på ett subtilt sätt behandlade ämnet ensamhet och genom sin form understryker det.

BAKGRUND

Vårt examensarbete utgick ifrån varsin bok som vi läst:
Emma "Tillsammans är man mindre ensam" skriven av Anna Gavalda
Lisette "Dorian Greys porträtt" skriven av Oscar Wilde.

Dessa böcker ledde till en diskussion som vi fann intressant och som berörde, och vi bestämde oss för att arbeta tillsammans med ämnet "ensamhet".

Med dessa två läsoplevelser bakom oss möttes vi vid terminens början och upptäckte att vi hade samma tankar och reflektioner runt förgänglighet, bräcklighet och ensamhet. Ord och innebörder som berörde oss. Böckerna hade båda på sitt sätt satt igång funderingar runt våra egna liv och erfarenheter. Framförallt att man aldrig kan ta något för givet, att livet är fullt av överraskningar. Att livet helt plötsligt kan ställas på ända, att det man tog för självklart inte finns längre. Att allt är förgängligt.

Vi pratade om människans oro över livets förgänglighet. Rädslan över att åldras, att det nästan är "fult" att bli gammal och rynkig. Ständigt påminner vårt samhälle oss om att det är ung man ska vara. En av de största rädslorna är också att man ska tappa greppet om sin verklighet, rädslan över att inte lyckas, att inte vara "någon" och rädslan för ensamheten.

I vårt samhälle idag finns det fler än någonsin som lever i ensamhushåll. Unga singlar, ensamstående föräldrar och äldre. Det finns massor av singelsajter på nätet och finn en vänföreningar som ska hjälpa folk att bli mindre ensamma.

Ensamheten är den största faran. Att vara ensam är att inte finnas, att inte kännas. Att vara ensam är också att gömma sig. Ensam kan man vara i sitt lilla rum, likväl som på en fest full med människor. Så upplever Camille det i boken "Tillsammans är man mindre ensam"

Ensamheten kan också vara självvald och inte alls skrämmande utan stark och rofylld. Den kan vara en bristvara i t.ex. småbarnföräldrarnas liv, att bara få gå på toaletten ifred kan vara guld värt.

Med denna diskussion som bakgrund påbörjade vi vårt arbete tillsammans.

SYFTE

Vårt syfte med examensarbetet var att rita möbler som med sitt formspråk och sina funktioner lyfter fram vårt valda ämne. Vi ville arbeta med möbler som inte präglas av funktion i första hand utan mer av reflektion. Man skulle kunna kalla det "samhällsscenografi".

Att fördjupa oss i och studera ensamheten som många befarar är vår tids nästa "folksjukdom" fann vi intressant. Vi tycker att ämnet är viktigt och alla har någon gång upplevt känslan av att känna sig ensam. Vi har i dagens samhälle gått från att ha nio nära vänner till en eller två. Dagens samhälle ställer högre krav på oss, vi ska prestera mer på kortare tid. Vänskaps- och kärleksrelationer blir priset vi får betala med.

Ett annat syfte från bådassida var även att få arbeta ihop, att utveckla vår gemensamma arbetsprocess som vi visste sen tidigare fungerar bra.

Att framställa våra möbler själva i så stor utsträckning som möjligt var en annan målsättning då vi båda såg fram emot att vara i snickeriet på skolan och att utvecklas ytterligare där med hjälp av engagerade lärare.

PROBLEMFORMULERING

Idag har Sverige flest singelhushåll i Europa och i Stockholm bor omkring 60 % av invånarna ensamma. Vi har i vårt samhälle gått från ett mycket mer kollektivt tänkande till ett samhälle där individen står i centrum. Vi vill i vårt arbete belysa denna samhällsförändring genom en möbeldesign som väcker tankar och kommenterar ämnet på ett subtilt sätt genom dess form och uttryck.

METOD

Under vårt arbete har vi haft en ständigt pågående diskussion om ämnet ensamhet. Vi har tagit del av andras erfarenheter i olika texter och intervjuer men också sett mycket till oss själva och våra egna erfarenheter. Det viktiga för oss har varit att fokusera på att uppnå värme, mänsklig kontakt och reflektion genom våra möbler mer än att vi fokuserat på någon rationell tillverkningsprocess av möblerna.

Vi bestämde oss också tidigt för att ta pauser i det pågående arbetet då och då för att gå på konstutställningar för att få nya intryck och släppa loss tankarna lite.

Att göra ett ordentligt researcharbete tyckte vi var självklart för att få en ordentlig bas för arbetet. Vi besökte en bingo hall, lade upp Lisette på Spraydate en vecka, besökte "Livstycket" som hjälper invandrarkvinnor att komma in i det svenska samhället, läste tidningsartiklar, såg en pjäs och en film som tog upp ämnet, läste mycket på Internet, såg utställningar osv. .

Under denna period skissade vi mycket i våra block och förde dagbok över vad vi gjorde och över våra tankar.

Efter att ha besökt platser i det offentliga rummet och studerat människors beteende och sociala mönster började vi skissa på ett varmt bord i betong. Bordet var tänkt att placeras i torgmiljö nära kommunikationer som en "pausmöbel" att vänta och mötas vid. I idén ingick också att placera ut fasta stolar i uppvärmd betong där en grupp skulle fungera på samma sätt som bordet.

Våra tankar kändes spännande men vi valde att gå vidare i vårt arbete och släppte dem. Vi ville behålla det lekfullheten i projektet och tänka fritt var det gäller formen och vi skissade vidare tills vi kände att vi hamnade rätt. Vi gick också över till att börja skissa i modell skala 1:5.

Efter att ha undersökt våra idéer i skalmodeller gick vi in i snickeriverkstan för att börja arbeta i fullskalemodeller. Här följde en period på 4-5 veckor av undersökande arbete som till slut resulterade i ett antal möbler; ett bord, två typer av pallar, en lampa, en bänk och en fåtölj.

Under arbetsprocessen har vi varit tvungna att hela tiden gå tillbaka till vår utgångspunkt, ensamhet, att stöta och blöta ämnet som vi märkte var så stort och innehöll så många olika grader av ensamhet och det var svårt att veta hur vi skulle "ta hand" om ämnet på rätt sätt. Att inte hamna i något som skulle kännas ytligt i sammanhanget, men inte heller för tungt och deprimerande.

Research

Artiklar

Vi har läst artiklar om ämnet ensamhet och letat fakta på Internet. Här kommer några valda utdrag ur texter:

"Man kan leva som singel hela livet utan att betraktas som en nucka idag, man kan vara ett barnlöst par utan att betraktas som något skumt, att man inte har lyckats."

Erik Herngren, framtidsstrateg (Metro 060921)

Redan idag har Sverige flest singelhushåll i Europa. I Stockholm bor omkring 60 % av invånarna ensamma, enligt SCB:s senaste uppskattning.

"Det är skönt att inte behöva kompromissa. För mig är ensamhet ingenting negativt utan ett behov."

Helena Björk, singel

**Sällskapsdjursbranschen blomstrar i takt med att singlar blir fler.
(Metro 060921)**

Vi har många kortare förhållanden istället för att satsa på ett längre.
Ensamhushåll dyrt, kanske kommer mat förpackningarna vara mindre i framtiden.

Antalet särbor ökar, man får det bästa av två världar: eget hushåll men en fast relation. Vi vill ha närhet och kärlek men jag tror inte att vi i framtiden kommer att hantera förmågan att kompromissa bättre, vi vill ha den fulla kontrollen säger Erik Hergren, framtidsstrateg (Metro 060921)

Internet gör oss ensamma. Antalet människor som inte har någon att tala med om viktiga frågor har fördubblats. Medeltalet människor som man talar med om viktiga frågor har fallit från tre till två, och fokuseringen på den nära familjen har ökat, enligt studien som presenteras i American Sociological review. Resultatet är, enligt forskarna kopplat till internetanvändandet. Även om avstånden krymper med den nya tekniken minskar tiden som människor tillbringat ansikte mot ansikte. (Näringsliv24 060627)

Den ofrivilliga ensamheten ett tema bland dem som flyr in i jobbet?

Många som vill bilda familj hittar ingen. De vet inte hur de ska göra för att hålla kvar en relation. Se på alla framgångsrika singlar idag – där finns en enorm längtan efter djupare förhållanden.

För Satu Hirsch finns det tre former av ensamhet: Ofrivillig, självvald och existentiell. Hon tycker att flykten in i för mycket arbete och aktiviteter verkar gå som en farsot i vår tid: Ingen stillar sig och tar kontakt med det som finns på djupet. – När man på det sättet osynliggör sitt inre för sig själv, gör man sig också osynlig för andra. Att springa ifrån ensamheten leder bara till mer isolering, eftersom plattformen för att bygga djupa relationer är att ha kontakt med sitt eget lugn.

Satu Hirsch, terapeut (SvD 050330)

Bingo

I researcharbetet ingick ett besök på en av stadens bingohallar en tisdag mitt på dagen. Vi ville se om våra förutfattade meningar stämde om att det är många ensamma människor som sitter där och spelar bingo.

Det vi trodde stämde ganska bra, de som var där var stamgäster som satt och spelade ensamma i stort sätt varje dag. Vi hade svårt att få kontakt med dem som var där när vi ville ställa frågor men fick dock prata med några stycken. De flesta som spelade var kvinnor och de skämdes för att de var där.

Personalen berättade att de kände igen de flesta och att de var spelberoende. Ett beroende som leder till ytterligare ensamhet?

Tensta

Nästa steg var att istället titta på motsatsen; det offentliga rummet där människor möts i vardagen. Vi åkte till Tensta för att studera torglivet där.

Runt Tensta torg var stämningen mycket trevlig. Bänkarna var fulla med främst män som satt och diskuterade. En iakttagelse var att bänkarna var placerade på ett kanske typiskt svenskt sätt med ganska stora mellanrum så att man kan sitta ifred utan att behöva prata med varandra. Var det två bänkar som stod ihop så stod de rygg mot rygg och inte mitt emot varandra, det offentliga rummet var alltså inte möblerat för att man ska kunna umgås i större grupper. Men här fanns det en helt annan kultur kunde man se, man samlades vid bänkarna tidigt på förmiddagen för att prata och betrakta vardagen tillsammans, bänkarna hade kunnat vara hur långa som helst.

I Tensta besökte vi också Livstycket. Livstycket är en konstnärlig utbildning där verksamheten syftar till att införliva invandrarkvinnor i det svenska samhället genom att ge dem bättre självförtroende och lära dem svenska språket. Detta löser kvinnornas isolering och leder dem oftast till vidare utbildning och/ eller arbete.

Vi söker på nätet

Vi har i researcharbetet varit inne på olika organisationers hemsidor som:
Jourhavande Medmänniska
BRIS
BUP

På Barn och Ungdomspsykiatri hemsida läste vi unga tonåringars berättelser om sin enorma känsla av ensamhet och utsatthet. Det var gripande läsning då man kunde förstå hur djup deras desperation och hur starka deras rop på hjälp var.

I vårt samhälle finns det pensionärsföreningar, finns en vänföreningar för dem som kanske känner sig ensamma. Kulturhuset i Stockholm har syjunta med fika och kakor varje torsdag kväll. Men framför allt så finns det dejtingsajt på nätet för alla singlar.

Kyrkan saknar besökare till gudstjänsterna men har köer till sina själavårdssamtal där man ensam kan samtala med en präst.

Film/ teater

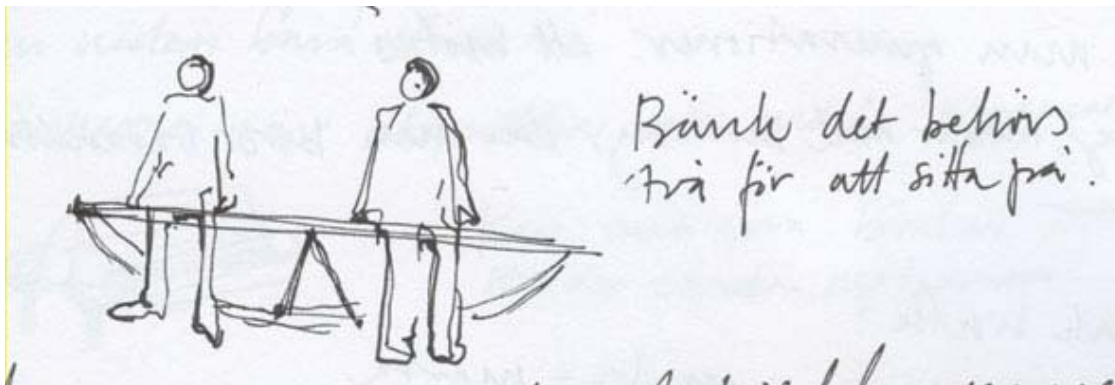
Under vår researchperiod såg vi Riksteaterns "Önskekonsert" av den tyske författaren Franz Xavier Kroetz med skådespelaren Cecilia Nilsson i enda rollen. En pjäs om en vanlig människas liv och ensamhet som utspelar sig i en riktig lägenhet i Hallonbergen. En stor del av dagens människor möts inte av annat än tom tystnad när de kommer hem efter en dags arbete, och antalet ensamhushåll ökar konstant. Vad händer med en social varelse som lever ensam?

"Vi sitter så nära fröken Rasch. Vi kan sträcka ut handen och ta på hennes ensamhet, men gör det inte. Och därför tar hon sitt liv. Självmord är allas angelägenhet. Livet består till stor del av andra, vår omgivning. Taket är golv åt någon annan. En meter på andra sidan väggen älskar och grälar medmänniskor medan fröken Rasch dör."

Vi går på bio och ser filmen "Sök" av Maria von Heland. Filmen handlar om singelliv, att känna sig ensam och om att dejta på Internet. Och om att få sina förhoppningar grusade i strävan efter den sanna, riktiga kärleken men också om hur tuff tvåsamheten kan vara.

Skissarbete

Under hela researchperioden skissar vi i våra block och antecknar tankar som kommer upp.

Möbler det krävs flera för att använda.

Speglar, reflektion, att se sig själv och andra genom spegeln.
"Att våga se sig själv i spegeln"

Vi funderar på lampor. Att bli "belyst". Att bli sedd av andra är viktigt.

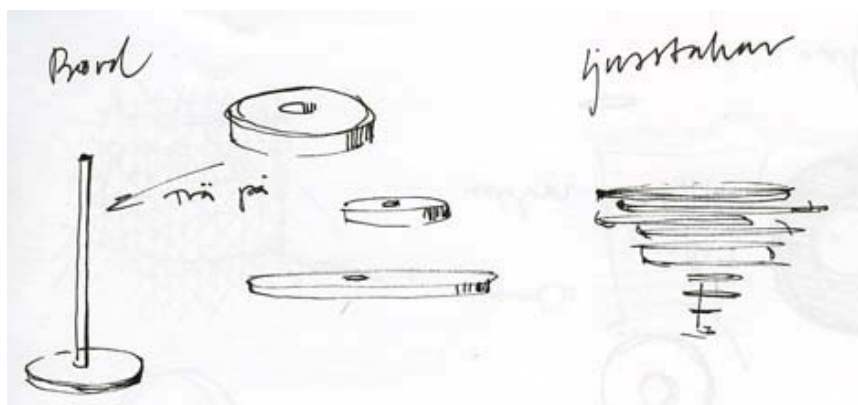
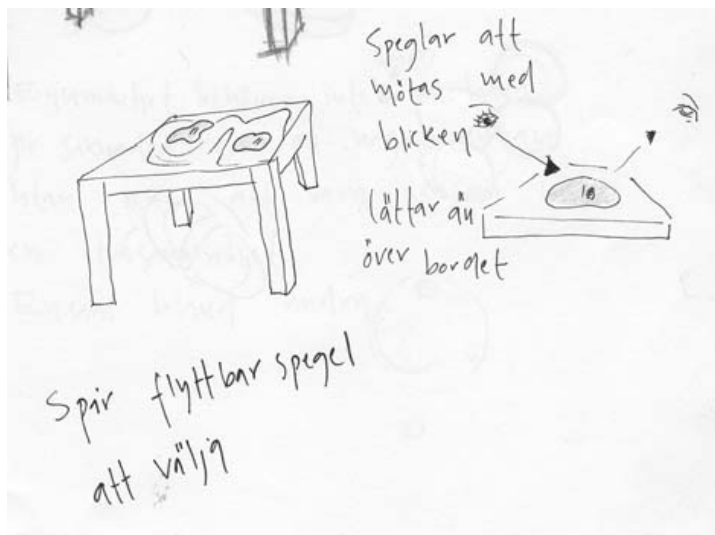
Vi diskuterar och reflekterar

Ensamhet behöver inte bara innebära avsaknaden av någon annan, utan också att vara ensam i en tvåsamhet. Ensam bland andra.

Att vara själv och vara ensam är inte samma sak. "Jag är inte ensam, jag är bara själv".

Objekt, materiel vi pratar om: Magnet, speglar, snören att knyta samman, flätning, enkla former, att bygga ihop något. Många delar som tillsammans bildar en enhet. Tillsammans blir det något funktionellt.

Objekt som skapar möten genom en problemlösning, lek, pussel, byggsats och klossar.

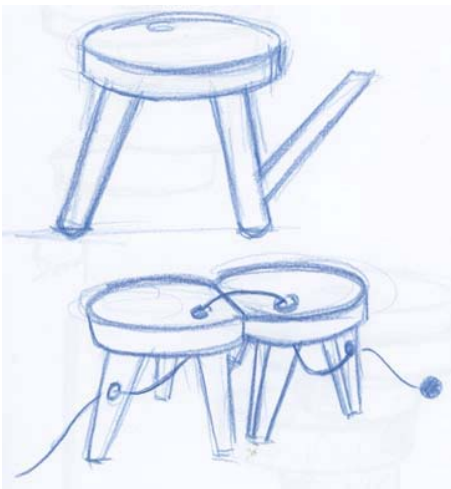

Stafettlampa som räcks över från en person till en annan, leder till ögonkontakt, ett möte.

Pall med två ben. Den kan inte stå själv men tillsammans med en annan pall fungerar det. Många pallar bildar en lång bänk och man tar kontakt för att kunna bygga vidare.

Vi börjar skissa i modell

GENOMFÖRANDE

Efter att ha prövat några av våra idéer i skala 1:5 bestämde vi oss för att gå in i snickeriet på skolan och börja arbeta i full skala. Vi kom fram till att vi skulle jobba fram två olika typer av pallar, ett bord och en lampa.

För oss var det en viktig del i vårt examensarbete att framställa våra möbler själva. Dels för att vi vill ha den erfarenheten med oss men också för att få känna stoltheten över att ha hanterat hela processen själva. Med lampan fick vi dock möjligheten att ta kontakt med Simon Klenell på Glas och Keramik på Konstfack för att få hjälp med skärmen. Det gav oss inblick i glasblåsarens hantverk. När vi framställde bordet tog vi kontakt med Stockholms Vattenskärning AB för att få fram en del av bordsskivan.

För att kunna visa på våra idéer med pallarna bestämde vi oss för att göra tre stycken var av de två olika varianterna. Vi började med att limma sitsarna och sedan svarva fram benen till pallarna. Parallellt med pallarna arbetade vi med vårt bord.

Vi arbetade på i snickeriet i drygt en månad. Prövade konstruktioner, möten, dimensioner och renodlade former.

RESULTAT

Resultatet blev en grupp möbler som på olika sätt ger en känsla av något mer än sina praktiska funktioner. Möblerna ser vi placerade i offentliga miljöer som musée entréer, varuhus, lobbys, bibliotek osv. Tanken är inte att möblerna ska användas tillsammans utan att de ska fungera själva i sin tänkta miljö för att där förmedla sitt budskap. Eftersom möblerna kräver någon sorts interaktivitet bör de vara i den typen av miljöer där människor är öppna för det.

Lampan och fåtöljen kan vi ses både i hemmiljö och i offentlig miljö.

Vår gemensamma arbetsprocess har varit mycket givande. Vi tänker lika på många sätt och har samma formspråk, men har samtidigt olika färdigheter vilket gör att vi har mycket att lära varandra. Vi tror att vi och arbetet på grund av detta når längre. Efter en lång samarbetsprocess valde vi också att formge varsin möbel, Lisette en sittbänk och Emma en fåtölj.

Arbetsperioden i snickeriet var mycket lärorik. Där gav vi oss tid att göra tester, att misslyckas för att sedan nå bra resultat.

För att förstärka möblernas budskap har vi valt att förse dem med varsin text. Texterna har dubbel betydelse, dels får man en hint om hur möbeln ska användas men främst innehåller de något tankvärt.

Pallen med rep

Pallen med repet blev den första idén som vi arbetade med i fullskala i snickeriet. Materialet blev furu för att vi ville tänka miljömässigt, det finns idag obegränsat med furu i Sverige och den växer snabbare än vi hinner avverka den. Furu som material känns också svenskt, genuint och "enkelt".

Pallen är i sin form väldigt enkel. Vi gjorde hål i tre av pallens fyra ben och i sitsen, hålen är mjukt formade. Genom hålen kan man trä igenom ett rep som kan fortsätta vidare till nästa pall osv. Flera pallar tillsammans bildar en bänk.

Repet symboliserar det som knyter oss människor samman; kärlek, gemenskap, vänskap och kommunikation. I repets ena ända sitter en röd kula. Kulan används som ett "stopp" och har en text med budskapet " Kärlek, vänskap och gemenskap knyter oss samman".

Pallen med två ben

När vi arbetade med pallen med två ben ville vi släppa lite på kravet på funktion och låta den bli en stark kommentar istället. En metafor för den ensamme individen som behöver ett sammanhang, först tillsammans med andra fungerar man väl.

När pallarna är isär och ligger själva på golvet liknas de vid skalbaggar som ligger på rygg och inte kan ta sig runt och upp på benen igen utan hjälp. Därför tyckte vi att det var passande att de målades svarta. Pallarna kommer att hanteras mycket och därmed få en patina som vi ser som en fördel.

Vår pall kan inte stå själv med sina två ben men hopsatt med en till eller fler blir det en bänk. På ett av pallens två ben sitter ett "tredje" ben som den erbjuder nästa pall, de sätts då samman.

På pallarnas undersida sitter en liten metallbricka med texten "Tillsammans är vi starka".

Bordet

Bordet är svart och skivan är rund med 1100 mm i diam. Ett spegelglas är nedlagd i bordsskivan som har formen av en vattenpöl som rinner iväg över bordets kant. Spegeln i bordet ger dig en möjlighet att indirekt ta del av omvärlden. Den skapar också en diskret och subtil mötesplats för blickar. Ingraverat i spegelglaset står det "Fånga ögonblicket".

Formen på spegeln som rinner över kanten symboliserar tiden som rinner iväg, att allt är förgängligt.

Bord i sig som möbel betraktat är något man samlas vid. En plats för gemenskap, därför var det givet att ha med ett bord i vårt projekt.

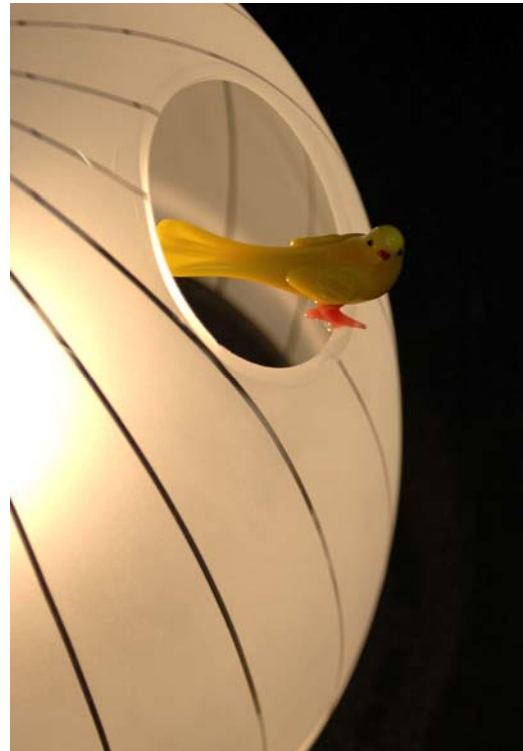
Vid ett runt bord får fler personer plats och man har möjlighet att se varandra bättre.

Lampan

Lampan är en pendel med en glasskärm. Skärmen har ett blåstrat mönster av en förenklad fågelbur. I skärmens sida finns ett hål, i hålet sitter en liten gul glasfågel.

Husdjursbranschen blomstrar, aldrig har det skaffats så mycket husdjur som nu på grund av att så många känner sig ensamma. Man vill ha någon som väntar på en när man kommer hem. Genom diskussioner kom vi fram till att lampans betydelse i det tomma, mörka rummet också är stor. Det första man gör när kommer hem ensam är att tända en lampa och genast känns det lite bättre. Det här gav oss idén till vår lampa. På glasskärmens nedre kant är texten ” En vän i mörkret” ingraverad.

Bänken, formgiven av Lisette

Vårt besök i Tensta inspirerade mig till min bänk. Där på torget användes bänkarna flitigt av män som förde livliga diskussioner sittandes åt olika håll. Det här sättet att använda bänkarna på tyckte jag var spännande. Jag vill att min bänk ska inspirera till olika typer av sittande, gynna samtal men också tilltala den lite mer reserverade "typiske svensken" som gärna vill sitta tillsammans men ändå "på sin egen kvist".

Fåtöljen, formgiven av Emma

Idén till fåtöljen Ami fick jag av hur jag och min vän Mia ofta sitter och samtalar hemma hos mig, sittandes skavfötters i soffan. Att sitta så mitt emot varandra "face to face" ger bra förutsättningar för fina samtal, ett naturligt "diskussionsrum". Dock är ju soffans armstöd inte tillräckligt skönt för ryggen, soffan är lite för smal för att två stycken bekvämt ska få plats och armstöd saknas.

Jag har då istället formgivit en fåtölj som dels fungerar som solitär men om man dessutom sätter ihop den med en likadan fåtölj mitt emot varandra uppstår två bekväma sittplatser för samtal. Vännens ben får plats vid sidan av dig i din fåtölj och tvärtom, du har ett armstöd och en skön rygg att luta dig tillbaka mot.

I ryggen finns ett urtag så att vänner med långa ben får plats med sina fötter, det ger också ett eget utseende till fåtöljen.

Det finns många varianter på hur fåtöljerna kan sättas ihop för att få olika typer av sittande. Ami är en 1 1/2 fåtölj vilket gör att det finns lagom med plats för en vuxen och ett barn när den står som solitär.

DISKUSSION

Vi valde att arbeta med ämnet ensamhet som vi tycker är väldigt intressant och aktuellt, ämnet visade sig både vara en tillgång och ett litet problem. Ämnet var en tillgång så till vida att det var aktuellt och diskuterades mycket i olika medier och vi kände mycket för det. Det som var svårt är att ämnet är stort och det finns många olika typer av ensamhet. Vi märkte även att ämnet ibland var svårdiskuterat, vissa personer reagerade negativt och kunde inte se att det finns en problematik i ensamheten. Det finns absolut en självvald ensamhet, men idag känner många stor avsaknad av nära relationer, engagemang och medmänsklighet.

Människan idag är en individualist. Vi vill kunna välja att inte delta i ett sammanhang. Att inte behöva prata med någon man inte känner. När vi reser på tunnelbanan vill vi inte möta andras blickar, vi vill ta oss från A till B utan att behöva engagera oss i någon annan person. Kanske är det så att de med familj och ett socialt skyddsnät kan kosta på sig att agera så.

Redan tidigt i vårt projekt kom vi fram till att "se din medmänniska" var lite av essensen i vårt examensarbete. Om vi genom våra möbler inte bara kan erbjuda en sittplats utan också erbjuda ett möte så tycker vi att vi har uppnått vårt mål.

Vi valde att formge möbler som på ett subtilt och poetiskt sätt ska belysa ensamheten som många känner idag.

SLUTORD

Vi som formgivare har ett ansvar att inte bara designa snygga möbler som har olika funktioner, vi måste tänka på vår miljö och världens resurser.

För oss känns det intressant att renodla det här sättet som vi har arbetat på under vårt examensarbete, att försöka få människor att mötas, att se varandra, att ha med ett samhällsengagemang i hela processen. Att förmedla ett budskap.